

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ของ โรงเรียน
ในอำเภอฝาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร
และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.1 ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.2 ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.3 รูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.4 กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน
 - 1.5 ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน
2. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
 - 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)
 - 2.3 คุณสมบัติผู้บริหาร
3. บทบาทการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

ความหมายการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Research) มีการใช้คำศัพท์ที่มีความหมายใกล้เคียงกัน
หลายคำด้วยกัน ดังที่ มนสิข สิริสมบุญ (2548, หน้า 2) ได้สรุปไว้ อาทิเช่น การวิจัยในห้องเรียน
(Classroom Research) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research) การวิจัยของครู
(Teacher Research) การแสวงหาความรู้เชิงสะท้อนด้วยตนเอง (Self - Reflective Inquiry) การวิจัย
เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ (Developing Research for Learning) เป็นต้น ทั้งนี้ได้มีหน่วยงานและ
นักวิชาการทางการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2542, หน้า 7) กล่าวว่า การวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้า เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ เป็นการศึกษาและวิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาและหรือพัฒนาการสอนของตนเองและเผยแพร่ผลการวิจัยให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป

ต่อมาสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544, หน้า 6) ให้ความหมายว่าการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูในชั้นเรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน มีการดำเนินการที่มีแผนชัดเจน กระทำอย่างรวดเร็ว สามารถนำผลมาใช้ได้ทันที ในระหว่างการทำวิจัยจะมีการสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งผลที่ได้นั้นจะนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน โดยมีจุดเน้นที่เป็นประโยชน์ต่อตัวนักเรียนมากที่สุด กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนจะมีการทำอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะได้ผลตามเป้าหมายที่ต้องการ

เช่นเดียวกับที่ สัมมา ธนินิธย์ (2544, หน้า 15) กล่าวถึงการวิจัยในชั้นเรียน ว่าเป็นการวิจัยประเภทหนึ่งที่ครูหรือผู้สอนดำเนินการควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและปัญหาที่เกิดขึ้น คิดค้นและหาวิธีการพัฒนาการดำเนินงาน แล้วนำผลที่ได้ไปพัฒนาการเรียนการสอนหรือแก้ไขปัญหาคือการเรียนการสอน รวมทั้งเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นต่อไป

นอกจากนี้ สมบัติ บุญประคม (2545, หน้า 36) ได้ให้ความหมายการวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นการวิจัยประเภทหนึ่ง ซึ่งใช้กระบวนการปฏิบัติอย่างมีระบบ ผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและวิเคราะห์วิจารณ์ผลการปฏิบัติโดยการใช่วงจร 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การลงมือกระทำจริง การสังเกตและการสะท้อนผลการปฏิบัติ การดำเนินการจะต้องต่อเนื่อง เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงแผนเข้าสู่วงจรใหม่ จนกว่าจะได้ข้อสรุปที่แก้ไขปัญหาได้จริงหรือสภาพการณ์ของสิ่งที่ศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เช่นเดียวกับ ชาตรี เกิดธรรม (2545, หน้า 13) ที่ให้ความหมายว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ โดยเป็นการแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นการวิจัยที่ดำเนินการควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานของครู โดยมีครูเป็นผู้ทำการวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้

อีกทั้ง วันเพ็ญ วรวงศ์พงศา (2546, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของการวิจัยในชั้นเรียนว่าเป็นการศึกษารวบรวมและการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปอันนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ โดยผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้หลาย ๆ ครั้ง จนกระทั่งผลการปฏิบัติงานนั้น บรรลุจุดประสงค์หรือแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ได้สำเร็จ

สำหรับสุวิมล ว่องวานิช (2546, หน้า 21) ยังได้สรุปถึง การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ว่า คือ การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนและนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนหรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันทีและสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเอง ให้ทั้งตนเองและกลุ่มเพื่อนร่วมงาน ในโรงเรียนได้มีโอกาสวิพากษ์ อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งของครูและผู้เรียน

นอกจากนี้ มนสิข สิริสมบุญ (2548, หน้า 2) ได้สรุปความหมาย การวิจัยในชั้นเรียน คือ การดำเนินการของครูอย่างเป็นระบบในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการสะท้อนผลและหาวิธีการแก้ปัญหาตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ด้วยกระบวนการวิจัยที่เชื่อถือได้ เพื่อการแก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ทั้งในด้านที่เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรและการบริหารจัดการการเรียนการสอน

จากความหมายของวิจัยในชั้นเรียน ที่นักการศึกษาหลายท่าน ได้กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ คือ การแสวงหาความรู้ การค้นหาความจริงและกระบวนการค้นหาวิธีการด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้แก้ปัญหาตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน และพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างงานวิจัยในชั้นเรียน คือครูผู้สอน ซึ่งเป็นลักษณะการเรียนรู้คู่กับการวิจัย ส่วนผู้บริหาร โรงเรียนก็มีหน้าที่หลักในการส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดงานวิจัยในชั้นเรียนขึ้นอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามหลักวิชาการ

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

การศึกษาเรียนรู้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต หากไม่มีงานวิจัยรองรับการปฏิบัติหน้าที่แล้ว ความก้าวหน้าทางด้านการพัฒนาที่จะขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน จึงเป็นที่แน่นอนว่า การพัฒนาการศึกษา ต้องมีงานวิจัยเป็นตัวนำทางและเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความสำเร็จได้ ดังนั้น นักการศึกษา จึงให้ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ไว้หลายประเด็นดังนี้

กรมวิชาการ (2542, หน้า 3) ได้สรุปความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน ไว้ดังนี้

1. เป็นการพัฒนาหลักสูตรและการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนด้วยการวิจัย
2. เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน
3. เป็นการพัฒนาวิชาชีพครู

4. เป็นการแสดงความก้าวหน้าทางวิชาชีพครู ด้วยการเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ
5. เป็นการส่งเสริมสนับสนุนความก้าวหน้าของการวิจัยทางการศึกษา

สอดคล้องกับสำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2544, หน้า 8) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน คือ

1. เป็นการวิจัยที่ไม่ได้มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ใหม่ แต่เน้นที่การสะท้อนปัญหาที่ครูประสบอยู่ อันได้แก่ ปัญหาที่ครูพบขณะจัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวไม่ใช่ปัญหาจากภายนอก
2. เป็นการวิจัยที่ดำเนินการโดยครูคนเดียวหรือการมีส่วนร่วมของคณะครูและนักวิจัยภายนอกให้การสนับสนุนก็ได้
3. เป็นการวิจัยที่มุ่งผลในการปฏิบัติจริง มุ่งเน้นการปรับปรุงวิธีการเดิมให้เหมาะสมหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิม
4. เป็นการวิจัยที่มีการตรวจสอบวิธีการปฏิบัติโดยทันที และครูผู้ทำวิจัยจะเป็นคนวิเคราะห์และพิจารณาผลของการปฏิบัติงานที่ใช้กระบวนการวิจัยด้วยตนเอง

นอกจากนี้ นภคกุล เชนอักษร (2544, หน้า 20) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนว่าจะช่วยให้วิถีชีวิตของครูหรือวัฒนธรรมในการทำงานของครู มีความเป็นผู้ประกอบวิชาชีพชั้นสูงมากขึ้น (Professional Teacher) อันจะช่วยให้การพัฒนาวิชาชีพครูเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และมั่นคงมากขึ้น

ในขณะที่ สุวิมล ว่องวาณิช (2545, หน้า 22 - 23) ได้กำหนดลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ ดังนี้

ใคร	ครูผู้สอนในห้องเรียน
ทำอะไร	ทำการแสวงหาวิธีการแก้ปัญหา
ที่ไหน	ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน
เมื่อไร	ขณะที่การเรียนการสอนกำลังเกิดขึ้น
อย่างไร	ด้วยวิธีการวิจัยที่มีวงจรการทำงานต่อเนื่องและสะท้อนการทำงานของตนเอง (Self - Reflection) โดยขั้นตอนหลัก คือ การทำงานตามวงจร PAOR (Plan, Act, Observe, Reflect and Revise)
เพื่อจุดมุ่งหมายใด	มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

ลักษณะเด่นการวิจัย เป็นกระบวนการวิจัยที่ทำอย่างรวดเร็ว โดยครูผู้สอนนำวิธีการแก้ปัญหาที่ตนเองคิดขึ้นไปทดลองใช้กับผู้เรียนทันทีและสังเกตผลการแก้ปัญหานั้น มีการสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อนครูในโรงเรียนเป็นการวิจัยแบบร่วมมือ (Collaborative)

ในปีต่อมา สุวิมล ว่องวานิช (2546, หน้า 24) ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. เป็นการให้โอกาสครู ในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้การตระหนักถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องและเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในทำงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา
5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัย ทำให้กระบวนการวิจัยมีความเป็นประชาธิปไตย ทำให้เกิดการยอมรับในความรู้ของผู้ปฏิบัติ
6. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล
7. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

จากความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนที่นักการศึกษาได้สรุปความถึงนั้น เป็นสิ่งที่ผู้บริหารโรงเรียน ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษาต้องให้ความสนใจ ที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยการวิจัย เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นตามสภาพจริง นอกจากนี้ก็เป็นการพัฒนาวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานที่สูงขึ้น ซึ่งในอนาคตการวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นวิถีชีวิตของครูหรือเป็นวัฒนธรรมองค์กรของครูต่อไป

รูปแบบการทำวิจัยในชั้นเรียน

สุกัญ เทียนทอง (2546, หน้า 30) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการวิจัยที่เหมาะสมในการนำไปวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ เช่น สำรวจว่านักเรียนแต่งกายไม่เรียบร้อยนั้นมึ่กี่คน ใครบ้างสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ สำรวจนักเรียนว่าใครเคยสูบบุหรี่บ้าง เป็นต้น

2. การวิจัยหาความสัมพันธ์ เช่น นักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่งกับกลุ่มที่เรียนอ่อนมีความสัมพันธ์กับอาชีพผู้ปกครองหรือไม่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์มีความสัมพันธ์กับภาษาไทยหรือไม่ เป็นต้น

3. การวิจัยเปรียบเทียบ เช่น การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาสังคมศึกษา เรื่อง การเลือกตั้ง ระหว่างการสอนแบบแสดงบทบาทสมมุติกับการสอนแบบบรรยาย เป็นต้น

4. การวิจัยทดลองเชิงเหตุผล จะแบ่งกลุ่มทดลองเป็นกลุ่ม ๆ แล้วเปรียบเทียบว่าใครดีกว่ากัน เช่น ทดลองวิธีสอนสองวิธี โดยใช้ให้นักเรียนห้อง ก. และห้อง ข. มีจุดอ่อนคือนักเรียนอาจแอบคุยกันหรือสอบถามกันนอกห้อง มีนักเรียนกลุ่มหนึ่งได้ผลดี แต่อีกกลุ่มยังอ่อนเหมือนเดิม เป็นต้น

5. การวิจัยเชิงทดลองและพัฒนา วิธีนี้ใช้ให้นักเรียนกลุ่มเดียว ไม่ต้องเปรียบเทียบวิธีสอนแบบดั้งเดิมกับวิธีสอนใหม่ แต่นำวิธีสอนแบบใหม่มาใช้ได้เลยหรือพัฒนาสื่ออุปกรณ์มาใช้สอนนักเรียน จะสอน 1 ห้อง 5 ห้อง หรือ 10 ห้องก็ได้

จากรูปแบบของการวิจัยในชั้นเรียนโดยสรุปแล้ว เป็นการวิจัยที่สามารถทำได้ง่ายและไม่ซับซ้อนยุ่งยากก็คือการวิจัยเชิงสำรวจ แต่ถ้าไม่นำผลการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดก็จะไม่เกิดประโยชน์ ต่อผู้เรียน ดังนั้นการวิจัยที่เหมาะสมกับครูในการทำการวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิจัยเชิงทดลองและพัฒนา ซึ่งเป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนกับผู้เรียน โดยตรง

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

การพัฒนาการเรียนการสอนหรือการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ นั้น มีการนำเสนอกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่มีขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

กรมวิชาการ (2543, หน้า 4 - 6) ได้เสนอกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน 4 ขั้นตอน ดังนี้
 ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ครูวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การวิเคราะห์เชื่อมโยงมาตรฐานหลักสูตร มาตรฐานและขอบข่ายสาระการเรียนรู้กลุ่มวิชา มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เพื่อกำหนดสาระ มาตรฐานการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค ตามสภาพในชุมชนและสังคม ตลอดจนการวิเคราะห์นักเรียนเป็นรายบุคคล และรายกลุ่ม โดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่อไปนี้ ธรรมชาติของนักเรียน ประสพการณ์และพื้นฐาน ความรู้เดิมวิธีการเรียนรู้ (Learning Style) ของนักเรียนเพื่อเป็นข้อมูลที่นำไปใช้ในการกำหนดเป้าหมาย ของการวางแผนและออกแบบกิจกรรมเพื่อนำไปจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและวิธีการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพที่เป็นจริง

ขั้นตอนที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนที่ครูนำกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนการเรียนรู้มาสู่การปฏิบัติจริงโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และมีคุณลักษณะตามเป้าหมายที่ต้องการ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ โดยครูและนักเรียนจะเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ขณะเดียวกันครูก็ประเมินผลการเรียนรู้และรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดขึ้น ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยวิธีการและแบบวัดต่าง ๆ เช่น การจดบันทึกหลังการสอน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการตรวจสอบว่านักเรียนมีผลการเรียนรู้ ทักษะและพฤติกรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมหรือคุณลักษณะอื่น ๆ ตามที่คาดหวังหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ผลที่ได้รับจากการประเมินส่วนหนึ่งจะได้มาจากการประเมินไปพร้อม ๆ กันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการสังเกต การปฏิบัติงาน การสัมภาษณ์และการตรวจผลงาน การจัดทำแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ของนักเรียน ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริงและอีกส่วนหนึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 4 การรายงานผลการจัดการเรียนรู้ เป็นการสรุปผลการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ตัวครูเอง ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องได้ใช้ประโยชน์ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน รายงานที่ดีมีระบุข้อค้นพบ หรือวิธีแก้ปัญหาหรือพัฒนาให้ชัดเจน ภาษาที่ใช้ควรอ่านง่าย มีการนำเสนอเป็นลำดับขั้นตอนและนำเสนอข้อค้นพบที่แท้จริงด้วย

จากกระบวนการวิจัยของนักการศึกษาที่ได้นำเสนอพอสรุปได้ คือ เริ่มที่การวางแผน การปฏิบัติตามแผนหรือการดำเนินการ การตรวจสอบประเมินผล การพัฒนาปรับปรุงและการสรุป รายงานผล ซึ่งหากผู้บริหารมีการดำเนินการตามขั้นตอนเหล่านี้แล้วการส่งเสริมให้เกิดการทำงานวิจัย ก็จะสำเร็จตามความมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพ

ประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียน

ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์ (2544, หน้า 7) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีพลังอำนาจในการแก้ปัญหาในชั้นเรียนเพิ่มมากขึ้น สามารถแก้ปัญหาในชั้นเรียนได้ทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ
2. ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้นและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ช่วยให้ครูทำงานได้อย่างเป็นระบบ ประสบความสำเร็จในการทำงาน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและภาคภูมิใจในวิธีการที่นำมาใช้
4. ช่วยให้โรงเรียนสามารถกำหนดนโยบายหรือมาตรการต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยมีผลการวิจัยรองรับ

5. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างสมบูรณ์เต็มศักยภาพทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

สรุปประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนนั้น เป็นการค้นหาวิธีการพัฒนาการเรียนการสอนพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา นอกจากนี้ครูผู้ทำวิจัยได้พัฒนาศักยภาพของตนเองและเป็นที่เชื่อถือของสังคมในฐานะวิชาชีพชั้นสูงต่อไป

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทของผู้บริหารการศึกษานั้น มีแนวคิดทฤษฎีที่นักการศึกษาได้ศึกษาไว้มากมาย ดังเช่น ชูชีพ พุทธประเสริฐ (2542, หน้า 33 - 34) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) จะต้องมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับการเปลี่ยนแปลง โดยการดำเนินการควรเป็นดังนี้

1. ทำความเข้าใจกับการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงว่าจะเปลี่ยนอะไร เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงคืออะไร ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงจะมีอะไรบ้าง

2. การจัดการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการที่ใช้ในการจัดการเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่การสื่อสาร ทำความเข้าใจกับบุคลากร การให้การเรียนรู้แก่บุคลากรและทีมงาน การให้รางวัลและแรงเสริมแก่บุคลากรและทีมงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการและประยุกต์แผน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับเงื่อนไขต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร

3. การปฏิบัติร่วมกับพนักงาน โดยการรับฟังให้มาก แปลความหมายจากสิ่งที่รับฟัง คิดแก้ไขปัญหที่รับฟังมาและการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

ขณะที่ คูสิด จันทรพงษ์ (2548 อ้างใน สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ) ได้กล่าวว่า สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 6 บทบาทหน้าที่ คือ

1. บทบาทหน้าที่ในการกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียน
2. บทบาทหน้าที่ในการจัดกิจกรรมในการบริหารต่าง ๆ เพื่อให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. บทบาทหน้าที่ในการนำการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 ทบวงศึกษาวิจัย
 วันที่..... - 7 พ.ย. 2555
 เลขทะเบียน..... 250688
 เลขเรียกหนังสือ.....

4. บทบาทหน้าที่ในการสร้างขวัญ กำลังใจและสร้างความสุขในการทำงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน

5. บทบาทหน้าที่ในการสร้างความร่วมมือ รวมสติปัญญาของบุคลากรในโรงเรียนและชุมชนเพื่อการบริหาร

6. บทบาทหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากรและควบคุมกำกับติดตามบุคลากรใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

สำหรับมัลลิกา ต้นสอน (2548, หน้า 6 – 8) ได้กล่าวว่า บทบาท (Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งแสดงออกตามความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถานภาพ (Status) ของเขา ดังนั้น บทบาทของผู้บริหารเป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารต้องแสดงให้เหมาะสมกับสถานะของตนและความคาดหวังของสังคมเพื่อจะนำองค์การ ให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการและ Mintzberg ได้แบ่งบทบาททางการจัดการ (Managerial Roles) ของผู้จัดการออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ 3 กลุ่ม ได้แก่

1. บทบาทระหว่างบุคคล (Interpersonal Role) หมายถึง บทบาทที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้จัดการจะทำงานเกี่ยวข้องกับบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ประกอบด้วย

1.1 บทบาทการเป็นตัวแทนขององค์การ (Figurehead Role) ผู้จัดการจะทำหน้าที่เป็นผู้แทนขององค์การในพิธีการ

1.2 บทบาทการเป็นผู้นำ (Leader Role) เกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการชี้นำ การกระตุ้นและการสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ

1.3 บทบาทการประสานงาน (Liaison Role) ในการติดต่อและประสานงานกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ตัวแทนของรัฐ ท้องถิ่น กลุ่มผลประโยชน์และสมาคมการค้า

2. บทบาทด้านข้อมูลข่าวสาร (Informational Role) หมายถึง บทบาทที่ผู้บริหารจะต้องสรรหารวบรวม ประมวลและกระจายข้อมูลข่าวสารที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับองค์การเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารภายในและระหว่างองค์การมีความถูกต้อง ชัดเจนและเชื่อถือได้ ประกอบด้วย

2.1 บทบาทผู้ติดตามข้อมูล (Monitoring Role) ผู้จัดการสมควรจะต้องเป็นตัวกลางในการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ระหว่างภายในและภายนอกองค์การ โดยผู้จัดการจะคอยติดตามตรวจสอบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญกับองค์การ เพื่อที่จะมีข้อมูลที่เหมาะสมในการตัดสินใจและแก้ปัญหาของธุรกิจ

2.2 บทบาทผู้กระจายข่าวสาร (Disseminator Role) ผู้จัดการจะเป็นผู้กระจายข้อมูลข่าวสารจากทั้งภายนอกและภายในองค์กรแก่พนักงาน โดยข้อมูลจากผู้จัดการจะมีความชัดเจน เชื่อถือได้ และไม่สร้างความสับสน ซึ่งจะลดปัญหาการบิดเบือนของข้อมูลที่เกิดขึ้นจากข่าวลือ และความอยากรู้อยากเห็นของบุคคล

2.3 บทบาทโฆษกขององค์กร (Spokesperson Role) ผู้จัดการจะเป็นผู้แทนขององค์กรนำเสนอและกระจายข้อมูลข่าวสารขององค์กรไปสู่ภายนอก เพื่อให้ข่าวสารขององค์กรไปสู่ภายนอก เพื่อให้ข่าวสารมีความถูกต้องและชัดเจน ทำให้สามารถบริหารข้อมูลข่าวสารขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

3. บทบาทด้านการตัดสินใจ (Decisional Role) หมายถึง บทบาทการเป็นผู้วิเคราะห์ กำหนดสมมติฐาน ประเมินสถานการณ์และความเสี่ยงและตัดสินใจเลือกโอกาสหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ขององค์กร บทบาท ด้านการตัดสินใจประกอบด้วย

3.1 บทบาทผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Role) ผู้จัดการจะต้องเป็นผู้คิดหาวิธีการ และแนวทางใหม่ ๆ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ตลอดจนกล้าทดลองนำความคิดสร้างสรรค์มาปฏิบัติ เพื่อให้องค์กรพัฒนาความสามารถในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ และเติบโตอย่างยั่งยืนมากขึ้น

3.2 บทบาทนักแก้ปัญหา (Disturbance Handler Role) ผู้จัดการจะต้องเป็นผู้แก้ปัญหา หรือเป็นคนกลางในการตัดสินใจปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกับองค์กร เนื่องจากผู้จัดการจะเป็นทั้งผู้นำและผู้มีอำนาจในหน่วยงาน วิจารณ์ญาณและการตัดสินใจของผู้จัดการจึงเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในหน่วยงาน โดยจะแสดงความคิดเห็นและช่วยตัดสินใจในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

3.3 บทบาทผู้จัดสรรทรัพยากร (Resource Allocator Role) ปกคือองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ จะมีทรัพยากรทางการจัดการ (Management Resources) ได้แก่ คน (Man) เงินทุน (Capital) วัสดุอุปกรณ์ (Materials) วิธีการ (Method) และเครื่องจักร (Machine) หรือที่เรียกว่า 5Ms ในปริมาณที่จำกัด ดังนั้นผู้บริหารจะเป็นผู้ตัดสินใจจัดสรรทรัพยากร ในการดำเนินขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวและป้องกันไม่ให้ขัดแย้ง ในการแย่งชิงทรัพยากรระหว่างหน่วยงาน

3.4 บทบาทนักเจรจาต่อรอง (Negotiator Role) เป็นผู้แทนที่มีอำนาจตัดสินใจในการเจรจาต่อรองและประสานผลประโยชน์ขององค์กร ซึ่งอาจจะเจรจากับบุคคลภายนอกหรือสมาชิกภายในองค์กร เนื่องจากผู้จัดการจะมีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้องค์กรได้รับผลประโยชน์สูงสุด

ส่วนสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544, หน้า 161 - 163) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการของโครงสร้างกลุ่ม ซึ่งได้แก่ บทบาท (Role) ปทัสถาน (Norm) ฐานะของกลุ่ม (Status) และความเหนียวแน่น (Cohesiveness) ของกลุ่ม และได้ให้แนวคิดที่ว่า บทบาท (Role) มนุษย์เราแต่ละคนมีหลายบทบาทอยู่ในตัวเอง เช่น คนที่เป็นผู้อำนวยการ โรงเรียน มีบทบาทตามตำแหน่ง คือ ผู้อำนวยการของโรงเรียน ขณะเดียวกันยังมีบทบาทเป็นผู้บังคับบัญชาของคณะครู ดังนั้นจึงมีผู้ให้นิยามของบทบาทนี้ว่า เป็นแบบของพฤติกรรมเฉพาะที่แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของบุคคลที่อยู่ในบริบทของสังคมนั้น

ขณะที่ สุพัตรา สุภาพ (2546, หน้า 30, 34) นักวิชาการด้านสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา ได้ให้ความหมายของบทบาท ว่าเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีบทบาทหลายบทบาท แต่ละบทบาทก็จะมีคุณสมบัติหรือสมมูลกันพอสมควร และการกำหนดบทบาทจะกำหนดตามความรับผิดชอบของงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติและยังได้ให้ความหมายของบทบาท ว่าเป็นข้อกำหนดแห่งพฤติกรรมระหว่างบุคคล ซึ่งผูกพันกับบุคคลประเภทต่าง ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะตัวบางประการ คือ สถานภาพ (Status) หรือตำแหน่ง (Position) ทฤษฎีบทบาทได้ใช้สถานภาพหรือตำแหน่งซึ่งหมายถึง ส่วนหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ของกลุ่มทางสังคม ที่ได้รับการจัดระเบียบแล้ว จากแนวคิดทฤษฎีบทบาทนั้น นักทฤษฎีบทบาทมีสมมุติฐานร่วมกันอยู่สองประการ คือ ประการแรก บทบาทเป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ประการที่สอง ในการปฏิสังสรรค์กับคนอื่น บุคคลต้องพิจารณาตนเองและคนอื่น ซึ่งเป็นเจ้าของสถานภาพและเขาได้ใช้สิ่งที่เขาได้เรียนรู้อะไรเป็นความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งผูกพันกับสถานภาพนั้น ๆ เป็นเครื่องแนะแนวทางการกระทำของเขา แนวคิดทางบทบาทแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแนวโครงสร้างนิยมและลักษณะแนวปฏิสังสรรค์สัญญาลักษณ์นิยม

แนวโครงสร้างนิยม มุ่งสนใจเนื้อหาโครงสร้างหน้าที่ของสถานภาพทางสังคม การจัดระเบียบและผลของบทบาทต่าง ๆ ต่อระบบ กล่าวคือ บทบาทจะถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ถูกกำหนด กฎเกณฑ์ไว้ในสังคม ถูกคาดหวังไว้ว่าบุคคลในสถานภาพใด ควรมีสถานภาพและบทบาทอย่างไร เมื่อบุคคลเข้าดำรงสถานภาพต่างๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยม บรรทัดฐานที่กำหนดให้มีบทบาทและพฤติกรรมนั้น ๆ

แนวปฏิสังสรรค์สัญญาลักษณ์นิยมให้ความสำคัญกับกระบวนการ ซึ่งบุคคลจะทำความเข้าใจว่าบุคคลอื่นให้ความคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการที่จะมีบทบาทในสังคมอันจะเกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกัน (สุธีรัตน์ มหาสิงห์, 2542, หน้า 9)

นอกจากนี้แล้ว สุพัตรา สุภาพ (2546, หน้า 30 - 31) ยังได้กล่าวว่าบุคคลแต่ละคนมีบทบาทหลายอย่างในเวลาเดียวกันและบุคคลถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตามบทบาทต่าง ๆ ที่ตนมีอยู่ แต่การปฏิบัติตามบทบาทหนึ่งอาจจะไปขัดกับอีกบทบาทหนึ่งก็ได้ เช่น แม่กับลูกกับแม่กับลูกศิษย์ เป็นต้น ซึ่งบุคคลจะต้องมีประสบการณ์กับปัญหาเรื่องบทบาทหลายอย่างที่ต้องปฏิบัติและการขัดกันในบทบาท (Role Conflicts) ย่อมเกิดขึ้น ได้เสมอ เพราะบทบาทแต่ละอย่างมักจะถูกคาดหวังให้ปฏิบัติจำกัด ขอบเขตในการเลือกและมีปัญหาที่บุคคลจะต้องแก้ไขเอง ดังนั้น เราจะสามารถเข้าใจพฤติกรรมส่วนใหญ่ได้ โดยดูจากตำแหน่งของบุคคลใน โครงสร้างของสังคมนั้น ๆ นั่นเอง

ในขณะที่ พิสุทธิศักดิ์ พลอยชิตกุล (2549 อ้างใน วิรัตน์ ใจเอื้อ) ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานหรือความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทของนักทฤษฎี ที่กล่าวถึงบทบาทมีทฤษฎีที่สำคัญ 5 ทฤษฎี ดังนี้

ทฤษฎีของกู๊ด (Good's Role Theory)

Good เป็นนักสังคมวิทยา กล่าวว่าบทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าว ควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้น ๆ

1. ทฤษฎีของราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton's Role Theory)

ราล์ฟ ลินตัน เป็นนักมนุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงมาก เขากล่าวว่า “ตำแหน่งสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครู ต้องแสดงพฤติกรรมให้เป็นอย่างที่คิดแก่ลูกศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ด้วย”

2. ทฤษฎีของโนเดล (Nodel's Role Theory)

โนเดลเป็นนักมนุษยวิทยา กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ

2.1 ส่วนประกอบที่ส่งเสริม เช่น ครูต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน

2.2 ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคณ ไข้ เป็นตำรวจต้องจับคนร้าย เป็นนักเรียนต้องเรียนหนังสือ

3. ทฤษฎีของโฮมันน์ (Homann's Role Theory)

โฮมันน์เป็นนักสังคมวิทยา เขากล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครู ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

4. ทฤษฎีพาร์สัน (Parson's Role Theory)

พาร์สันเป็นนักสังคมวิทยา กล่าวว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตนเอง เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว จากทฤษฎีของพาร์สันจะเห็น ได้ชัดเจน เช่น สังคมเล็กในบ้านทุกคนต้องรู้จักและติดต่อกันอยู่ตลอดเวลา มีความสัมพันธ์กันอย่าง ใกล้ชิด รู้จักปฏิบัติต่อบิดามารดา ญาติพี่น้อง ให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว มีความสามัคคีกัน

ส่วนในสังคมที่กว้างขึ้น เช่น สถาบันการศึกษา สถานที่ทำงาน ฯลฯ บุคคลในสถาบันดังกล่าวต้องมีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งกันละกัน เพื่อให้สะดวกแก่การทำงานร่วมกันทุกคนในสังคม ยิ่งรู้จักกันมากเท่าใด ความคล่องตัวและความเป็นปึกแผ่นของสังคมยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

บทบาทนั้น ได้มีนักวิชาการ นักทฤษฎี หน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้คำจำกัดความหรือความหมายไว้มากมาย ทั้งนี้ขึ้นกับสถานภาพที่แตกต่างกันคือ

บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลนั้นกระทำ (พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2524, หน้า 315)

สรุปได้ว่า บทบาทเป็นการกระทำหรือพฤติกรรม สิ่งที่ถูกกำหนดโดยสถานภาพของบุคคลนั้นๆ ดำรงอยู่ ซึ่งสิ่งที่แสดงออกเกิดจากสังคมกำหนดและความคาดหวังของสังคม ดังนั้น การเป็นผู้บริหารก็เป็นที่คาดหวังของครู สังคมและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ที่จะมียุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาโรงเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA)

แนวคิดเกี่ยวกับวงจร PDCA เริ่มขึ้นเป็นครั้งแรกโดยนักสถิติ Walter Shewhart ซึ่งได้พัฒนาจากการควบคุมกระบวนการเชิงสถิติที่ Bell Laboratories ในสหรัฐอเมริกาเมื่อทศวรรษ 1930 ในระยะเริ่มแรก วงจรดังกล่าวเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “วงจร Shewhart” จนกระทั่งราวทศวรรษที่ 1950 ได้มีการเผยแพร่อย่างกว้างขวางโดย W. Edwards Deming ปรมาจารย์ทางด้านการบริหารคุณภาพหลายคนจึงเรียกวงจรนี้ว่า “วงจร Deming” (ชนิกานต์ เขียรสูตร, 2552, ออนไลน์)

เมื่อเริ่มแรก Deming ได้เน้นถึงความสัมพันธ์ 4 ฝ่าย ในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพและความพึงพอใจของลูกค้า ซึ่งได้แก่ ฝ่ายออกแบบ ฝ่ายผลิต ฝ่ายขายและฝ่ายวิจัย ความสัมพันธ์ของ ทั้ง 4 ฝ่ายนั้น จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าตามความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยให้ถือว่าคุณภาพจะต้องมาก่อนสิ่งอื่นใด

ต่อมาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวงจร Deming ได้ถูกคิดแปลงให้เข้ากับวงจรการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการปฏิบัติ ขั้นตอนการตรวจสอบและขั้นตอนการดำเนินการให้เหมาะสม (ซึ่งในระยะเริ่มแรกหมายถึงการปรับปรุงแก้ไข) แต่ยังไม่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพ เพราะแต่ละขั้นตอนถูกมอบหมายให้เป็นหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ขณะที่ฝ่ายบริหารกำหนดแผนงานและตั้งเป้าหมายสำหรับพนักงาน พนักงานก็ต้องลงมือปฏิบัติให้บรรลุตามเป้าหมายที่ฝ่ายบริหารได้กำหนดขึ้น ในขณะที่ผู้ตรวจสอบคอยตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของพนักงานเป็นระยะๆ และรายงานผลให้ผู้บริหารทราบ หากการปฏิบัติงานมีความผิดพลาดหรือเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายก็จะได้แก้ไขได้ทันที พนักงานที่สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายก็จะได้รับรางวัลเป็นการตอบแทน แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ตามเป้าหมายก็จะถูกประเมินผลการปฏิบัติงานที่ต่ำ การดำเนินงานในลักษณะนี้จะเห็นได้ว่าค่อนข้างแข็งกระด้าง นอกจากผู้บริหารจะไม่ประเมินศักยภาพของพนักงาน ซึ่งเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเกี่ยวกับกระบวนการทำงานแล้ว ยังขาดวิสัยทัศน์ที่ดีในเรื่องของการประสานงานภายในหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้พนักงานมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนและแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

อย่างไรก็ตาม วงจร Deming ได้พัฒนาไปในทิศทางที่นุ่มนวลขึ้น ในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับพื้นฐานการบริหารงาน 2 อย่าง นั่นก็คือ การสื่อสารและความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนในหน่วยงาน โดยผู้บริหารยังคงเป็นผู้กำหนดแผนงาน แต่จะสื่อสารผ่านช่องทางหัวหน้างานและพนักงานตามลำดับขั้นเป้าหมายถูกกำหนดขึ้นตามความเหมาะสมเป็นไปได้

โครงสร้างของวงจร PDCA

ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนของวงจร PDCA ประกอบด้วย “การวางแผน” อย่างรอบคอบ เพื่อ “การปฏิบัติ” อย่างค่อยเป็นค่อยไป แล้วจึง “ตรวจสอบ” ผลที่เกิดขึ้น วิธีการปฏิบัติใดมีประสิทธิภาพที่สุด ก็จะจัดให้เป็นมาตรฐาน หากไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ก็ต้องมองหาวิธีการปฏิบัติใหม่ หรือ ใช้ความพยายามให้มากขึ้นกว่าเดิม

ขั้นตอนการวางแผน (Plan)

ขั้นตอนการวางแผนครอบคลุมถึงการกำหนดกรอบที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนากระบวนการใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ฯลฯ พร้อมทั้งพิจารณาว่ามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลใดบ้างเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนั้น โดยระบุวิธีการเก็บข้อมูลให้ชัดเจน นอกจากนี้ จะต้องวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ แล้วกำหนดทางเลือกในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

การวางแผนยังช่วยให้เราสามารถคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตและช่วยลดความเสี่ยงต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ทั้งในด้านแรงงาน วัตถุดิบ ชั่วโงมการทำงาน เงิน เวลา ฯลฯ โดยสรุป

แล้ว การวางแผนช่วยให้รับรู้สภาพปัจจุบัน พร้อมกับกำหนดสภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ด้วยการผสมผสานประสบการณ์ ความรู้และทักษะอย่างลงตัว โดยทั่วไปการวางแผนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้

ประเภทที่ 1 การวางแผนเพื่ออนาคต เป็นการวางแผนสำหรับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือกำลังจะเกิดขึ้น บางอย่างเราไม่สามารถควบคุมสิ่งนั้นได้เลย แต่เป็นการเตรียมความพร้อมของเราสำหรับสิ่งนั้น

ประเภทที่ 2 การวางแผนเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง เป็นการวางแผนเพื่อเปลี่ยนแปลงสภาพที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพื่อสภาพที่ดีขึ้น ซึ่งเราสามารถควบคุมผลที่เกิดในอนาคตได้ด้วยการเริ่มต้นเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ปัจจุบัน

ขั้นตอนการปฏิบัติ (DO)

ขั้นตอนการปฏิบัติ คือ การลงมือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ในขั้นตอนการวางแผน ในขั้นนี้ต้องตรวจสอบระหว่างการปฏิบัติด้วยว่าได้ดำเนินไปในทิศทางที่ตั้งใจหรือไม่ พร้อมกับสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบด้วย เราไม่ควรปล่อยให้ถึงวินาทีสุดท้ายเพื่อดูความคืบหน้า ที่เกิดขึ้น หากเป็นการปรับปรุงในหน่วยงานผู้บริหารย่อมต้องการทราบความคืบหน้าอย่างแน่นอน เพื่อจะได้มั่นใจว่าโครงการปรับปรุงเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check)

ขั้นตอนการตรวจสอบ คือ การประเมินผลที่ได้รับจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง แต่ขั้นตอนนี้มักจะถูกมองข้ามเสมอการตรวจสอบทำให้เราทราบว่า การปฏิบัติในขั้นที่สอง สามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ สิ่งสำคัญก็คือ เราต้องรู้ว่าจะตรวจสอบอะไรบ้างและบ่อยครั้งแค่ไหน ข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบจะเป็นประโยชน์สำหรับขั้นตอนถัดไป

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสม (Action)

ขั้นตอนการดำเนินงานให้เหมาะสมจะพิจารณาผลที่ได้จากการตรวจสอบ ซึ่งมีอยู่ 2 กรณี คือ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามแผนที่วางไว้ หรือไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ หากเป็นกรณีแรกก็ให้นำแนวทางหรือกระบวนการปฏิบัตินั้นมาจัดทำให้เป็นมาตรฐาน พร้อมทั้งหาวิธีการที่จะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งอาจหมายถึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้เร็วกว่าเดิมหรือเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าเดิม หรือทำให้คุณภาพดียิ่งขึ้นก็ได้ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่สอง ซึ่งก็คือ ผลที่ได้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนที่วางไว้ เราควรนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ และพิจารณาว่าควรจะดำเนินการอย่างไรต่อไป

นอกจากนี้แล้ว นพพงษ์ บุญจิตราคุสัย (2549, หน้า 135) ยังได้นำเสนอรูปแบบการบริหารคุณภาพของงาน โดยที่ผู้บริหารสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อการพัฒนา งานพร้อมกับการควบคุมคุณภาพทุกขั้นตอน ซึ่งเรียกว่า “กระบวนการบริหารแบบ PDCA”

กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามวงจรเดมมิง (Deming Circle) สรุปได้ดังนี้ Plan (P) การวางแผน จะต้องร่วมกันวางแผนในการสำรวจ ค้นหาข้อมูล ปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วนำมาวิเคราะห์ พิจารณาเลือกทางเลือกที่คิดว่าสามารถดำเนินการได้และกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

Do (D) การดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ โดยให้บุคลากรทุกคนรู้แผนในการปฏิบัติ มีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่องได้

Check (C) การตรวจสอบติดตามผล จะต้องสำรวจประเมินแก้ไขปัญหา แต่ละสาเหตุ และวิธีการที่ได้ดำเนินการ

Act (A) การปรับปรุงแก้ไขเป็นขั้นตอนที่นำวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลมากำหนดเป็นมาตรฐานถือปฏิบัติต่อไป หากไม่ได้ผลตามเป้าหมายต้องเริ่มต้นจาก Plan Do Check and Act ใหม่หลาย ๆ รอบจนสามารถบรรลุตามเป้าหมายได้

จากการศึกษาแนวคิดการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพนั้น เริ่มที่ขั้นตอนการวางแผน การดำเนินการ การตรวจสอบประเมินผลและการพัฒนาปรับปรุง ซึ่งผู้บริหารสามารถนำเอาแนวคิดนี้ มาดำเนินการพัฒนางานวิจัยในชั้นเรียน ในด้านการส่งเสริมความรู้เรื่องการวิจัย ในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การทำวิจัยและด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัย ทั้งนี้เพื่อเกิดการพัฒนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คุณสมบัติผู้บริหาร

การเป็นผู้บริหารหรือการเป็นผู้นำนั้นมื่อนักการวิชาการทางการศึกษาได้ให้ความหมาย คำจำกัดความ ลักษณะผู้นำไว้หลายคุณลักษณะด้วยกัน ดังที่ เนาวรัตน์ แยมแสงสังข์ (2542, หน้า 120) ได้กล่าวถึงลักษณะหรือแบบของผู้นำดังนี้

1. ผู้นำแบบเน้นตัวเองเป็นใหญ่ (Great Man) เป็นแบบที่ชอบใช้อำนาจมีความเชื่อมั่นว่าตนเองเก่งกว่าผู้อื่น ชอบเข้าไปให้คำแนะนำหรือสั่งการมากกว่าการสื่อสาร ใช้การสื่อสารทางเดียว คือ การสั่งโดยตรง ไม่ชอบรับฟังความคิดเห็นเพราะเชื่อว่าคนเก่งทุกอย่างข้อเสียของผู้นำแบบนี้ คือ ทำให้ขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ดี งานขาดความริเริ่ม มนุษย์สัมพันธ์กับผู้ร่วมงานไม่ดี แต่ข้อดีก็คือ ช่วยให้งานที่เร่งด่วนดำเนินไปได้ทันเวลา

2. ผู้นำแบบเน้นทีมงาน (Professional Man) เป็นแบบที่ผู้นำนิยมทำงานเป็นกลุ่มหรือคณะและยึดจุดมุ่งหมายเป็นสำคัญใช้การสื่อสารแบบ 2 ทาง คือให้โอกาสได้ซักถาม ตอบได้

ทำความเข้าใจ ข้อเสียของผู้นำแบบนี้ก็คือ ต้องใช้การประสานที่มีประสิทธิภาพ ส่วนข้อดีก็คือขวัญกำลังใจ ของผู้ร่วมงานดี มีความคิดริเริ่ม เพิ่มความสามารถให้กับทีมงาน และทำงานด้วยความรู้สึกที่ดี

3. ผู้นำแบบเน้นสังคม (Social Man) ผู้นำแบบนี้จะเน้นเรื่องความพึงพอใจของคนหรือผู้ร่วมงาน พยายามที่จะรู้จักคนให้มาก พยายามสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี แม้งานจะไม่ดีนัก ก็ไม่ถือว่าสำคัญ เพียงแต่ขอให้คนอื่นยอมรับว่าตนเป็นคนดี ข้อเสียของผู้นำแบบนี้คือ ต้องเสียเวลามาก ในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แต่ข้อดีก็คือสามารถลดปัญหาขัดแย้งระหว่างผู้ร่วมงานได้ และทำงานด้วยความพอใจ

4. ผู้นำแบบเน้นระเบียบ (Organizational Man) ผู้นำจะเน้นระเบียบกฎเกณฑ์อย่างเข้มงวด ชอบทำงานเป็นพิธีการ ไม่ชอบทำงานที่ขัดต่อระเบียบแบบแผน ข้อเสียของผู้นำแบบนี้ก็คือ ไม่เป็นผู้สร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ไม่มีการยืดหยุ่น การติดต่อสื่อสารใช้ช่วงเวลายาว ข้อดีก็คือ เป็นการส่งเสริมความยุติธรรม การทำงานจะเป็นไปตามกำหนดง่ายต่อการควบคุม

ส่วนสมยศ นาวิการ (2545, หน้า 141 - 142) ได้กล่าวถึง ความมีประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำโดยทั่ว ๆ ไป มีปัจจัยที่สำคัญ 2 อย่างที่ใช้ประเมินความมีประสิทธิภาพของความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. ปัจจัยผลผลิต คือ ผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นภายในองค์การ องค์การทุกองค์การต้องมีเป้าหมาย ปัจจัยผลผลิตชี้ให้เห็นว่าองค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน ในกรณีขององค์การธุรกิจ ปัจจัยผลผลิต ได้แก่ ประสิทธิภาพการผลิต คุณภาพ การทำกำไรและต้นทุน

2. ปัจจัยคน คือ ผลสะท้อนให้เห็นถึงภาวะของทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์การปัจจัยดังกล่าวนี้ ให้ความสำคัญว่า คนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและได้รับความพอใจจากงานของพวกเขามากน้อยแค่ไหน ปัจจัยคน ได้แก่ กำลังใจ จำนวนและประเภทของการติดต่อสื่อสาร ระดับแรงจูงใจ ความผูกพันต่อเป้าหมาย และความขัดแย้งของกลุ่มและบุคคล

ส่วนสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549, หน้า 39) ได้กำหนดมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ในมาตรฐานที่ 3 คือ มุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ มีใจความว่า ความสำเร็จของการบริหารอยู่ที่การดำเนินการเพื่อให้บุคลากรในองค์กรหรือผู้ร่วมงานได้มีการพัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพ ผู้บริหารมีอาชีพต้องหาวิธีพัฒนาผู้ร่วมงาน โดยการศึกษาหาจุดเด่น จุดด้อยของผู้ร่วมงาน กำหนดจุดพัฒนาของแต่ละคนและเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับการพัฒนาด้านนั้น ๆ แล้วใช้เทคนิคการบริหารและการนิเทศภายในให้ผู้ร่วมงานได้ลงมือปฏิบัติจริง ประเมิน ปรับปรุง ให้ผู้ร่วมงานรู้ศักยภาพ เลือกลงแนวทางที่เหมาะสม

กับตนและลงมือปฏิบัติจนเป็นผลให้ศักยภาพของผู้ร่วมงานเพิ่มพูน พัฒนาก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้งนำไปสู่การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

จากนักการศึกษาได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเป็นผู้บริหารที่มีตำแหน่งหน้าที่ตามสถานภาพที่ได้รับ บทบาทที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำนั้น จะต้องมีการฝึกทักษะการเรียนรู้และการสร้างสมประสบการณ์ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานในองค์กรของตนมีความราบรื่นเรียบร้อย ประสพผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการเป็นผู้นำนั้นมีหลายรูปแบบ ในวงการศึกษาที่เช่นกันที่ต้องการได้ผู้นำที่มีความรู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ มีบุคลิกภาพดี รวมทั้ง มีศิลปะในการบริหารงานเพื่อพัฒนาการศึกษาให้ก้าวทันกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

บทบาทการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน

บทบาทการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้น ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอไว้ดังนี้

ศุภโชค ปิยะสันต์ (2539, หน้า 27) ได้ประมวลเป็นกลุ่มปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า ในการทำวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษานั้นน่าจะประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ 4 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวครุณักวิจัย ได้แก่ ครุณักวิจัยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและระเบียบวิธีการวิจัย เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย มีความเป็นนักวิชาการ ใฝ่พัฒนาสนใจ มีแรงจูงใจไม่ใช้วัตถุ เช่น ตำแหน่ง ชื่อเสียง มีความพร้อมทางสภาพส่วนตัว เช่น อยู่ในตำแหน่งหน้าที่ที่เอื้อต่อการทำวิจัย มีความพร้อมทางเศรษฐกิจ

2. ปัจจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างและระบบบริหาร ซึ่งได้แก่นโยบายความร่วมมือในการสนับสนุนและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติของหน่วยงานระดับชาติ (สพช.) ระดับจังหวัด (สพจ.) ระดับอำเภอ (สพอ.) จนกระทั่งลงไปสู่โรงเรียน

3. ปัจจัยองค์ประกอบพื้นฐานในการทำวิจัย ได้แก่ การมีทุนสนับสนุน มีวัสดุอุปกรณ์ มีเวลาในการดำเนินการวิจัย มีแหล่งค้นคว้าหาข้อมูล เอกสารและมีที่ปรึกษา

4. ปัจจัยที่เกี่ยวกับบริบทของการทำงานวิจัย เช่น การมีบรรยากาศทางวิชาการสนับสนุนให้ทำวิจัย ผู้บริหารให้สนับสนุน ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานและมีความต้องการใช้งานวิจัย

ขณะที่ มนัส ไชยศักดิ์ (2544, หน้า 53 - 55) ได้เสนอแนวคิดในการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** มีการประชุมชี้แจงครูในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ประสานงานกับวิทยากรเพื่อให้ความรู้ พร้อมทั้งเตรียมเอกสารและวัสดุอุปกรณ์
2. **จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ** เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ครูทราบถึงวิธีการทำวิจัย เห็นคุณค่าและความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์แก่นักเรียน โดยตรงแล้ว ยังเกิดประโยชน์กับครูผู้ทำวิจัยอย่างมากด้วย
3. **สร้างครูผู้นำทางการวิจัย** เนื่องจากถึงแม้จะมีการดำเนินการอบรมให้ความรู้เรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียนแล้วก็ตาม ก็ยังคงเป็นเรื่องยากที่จะทำให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนออกมาเป็นรูปธรรมเพราะปัญหาในการทำวิจัยนั้นมีมาก ฉะนั้นผู้บริหารโรงเรียนควรจะดำเนินการ โดยสร้างครูผู้นำในการทำวิจัย
4. **ทำวิจัยร่วม** โดยในทุกสัปดาห์หรือสองสัปดาห์ จัดให้ครูผู้นำทางการวิจัย ประชุมปฏิบัติ การทำวิจัยในชั้นเรียนร่วมกัน โดยมีผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหรือผู้บริหารเป็นผู้ประสานงาน ดำเนินการร่วมกันตามขั้นตอน ดังนี้
 - 4.1 วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกันและแยกเฉพาะปัญหาของแต่ละคน พร้อมกับกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 4.2 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องและตัวอย่างงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยให้ครูได้รู้และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่ได้จากข้อ 4.1 และได้แนวทางในการดำเนินการวิจัยต่อไป
 - 4.3 เขียนโครงการวิจัยหรือแผนปฏิบัติการวิจัย ซึ่งครูจะได้มีแบบแผนในการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ
 - 4.4 สร้างนวัตกรรมที่จะใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนตามปัญหาที่ได้จาก ข้อ 4.1 และหาประสิทธิภาพของนวัตกรรม
 - 4.5 ออกแบบการทดลอง ซึ่งเป็นการกำหนดรูปแบบ เพื่อพิสูจน์ว่านวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพหรือไม่ ในเบื้องต้นควรใช้รูปแบบง่ายๆ และเชื่อมั่นได้ คือ กลุ่มตัวอย่างเดียว มีการวัดผล 2 ครั้ง คือ ก่อนและหลังการทดลอง
 - 4.6 สร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูล พร้อมกับนำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 4.7 ทดลองใช้นวัตกรรม
 - 4.8 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน โดยมีครูหมวดคณิตศาสตร์ให้ความช่วยเหลือ
 - 4.9 สรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย

ทั้งนี้ ผู้บริหาร โรงเรียนหรือผู้ช่วย ต้องคอยประสานให้คำแนะนำช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำพร้อมทั้งติดตามทุกขั้นตอนของการทำการวิจัยในชั้นเรียนเพียงเท่านั้น ก็จะได้ครูที่ประสบผลสำเร็จในการทำการวิจัยในชั้นเรียนจำนวนหนึ่ง โดยครูจำนวนนี้ถือเป็นครูผู้นำทางการวิจัย ซึ่งจะ เป็นครูแกนนำในการส่งเสริมให้ครูอื่นๆ ทำการวิจัยในชั้นเรียนต่อไป

2. ขยายผล การขยายผลนั้นผู้บริหาร โรงเรียนควรจัดให้ครูผู้ซึ่งทำการวิจัยในชั้นเรียนไปแล้ว หรือครูผู้นำในการทำการวิจัยเป็นแกนนำในการให้ครูในหมวดวิชาต่างๆ ทำวิจัยในชั้นเรียน โดยแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเป็นหมวดวิชาและดำเนินการตามขั้นตอนในข้อ 4 ข้างต้น ก็จะช่วยให้ครูใน โรงเรียนทำการวิจัยในชั้นเรียนได้เพิ่มมากขึ้นและทำการวิจัยได้ทุกคนต่อไป

ที่สำคัญผู้บริหาร โรงเรียนต้องติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนและต้องเป็น ผู้สร้างความศรัทธา ความเสียสละให้เกิดขึ้นกับครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้ งานวิจัยในชั้นเรียนของครูออกมามีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอน อย่างแท้จริงและให้ครูมีกำลังใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัย

ส่วนนวนลจิตต์ เขวทิตพิงศ์ (2545, หน้า 13) ได้กล่าวถึงการส่งเสริมการทำวิจัยใน ชั้นเรียนว่า ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีส่วนช่วยสนับสนุนในการหาความรู้และดำเนินการของครูสร้าง แรงจูงใจให้ครูทำ โดยการเสริมแรงให้รางวัล ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ ครูมีความตั้งใจว่า จะใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือในการพัฒนางาน ต้องฝึกการเป็นคนช่างคิดช่างสังเกต การเขียนบันทึก หลังการสอนทุกครั้ง ยิ่งครูมีความละเอียดในการสังเกตมากเท่าไร ก็จะมองเห็นสภาพปัญหาที่อาจ เกิดขึ้นซ้ำกันหลายๆ ครั้ง ก็จะสามารตั้งเป็นปัญหาในการวิจัยได้ ส่วนวิธีการดำเนินการแก้ปัญหา นั้น ครูจะได้จากประสบการณ์การอ่าน การพูดคุยสัมมนาหรืออื่นๆ ที่ครูสามารถนำมาเชื่อมโยง แล้วออกแบบเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ใช้พัฒนางานของครูได้

สำหรับชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย (2545, หน้า 1, 15, 20) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับประถมศึกษาว่า สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้จัดให้มีโครงการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนสำหรับครูประถมศึกษา โดยมี วัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมให้ครูสายปฏิบัติการสอน นำการวิจัยไปบูรณาการกับการจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น มุ่งเน้นให้ครูได้นำปัญหาที่ประสบในชั้นเรียน ในโรงเรียน มาทำการศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบ เก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ และนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งหากครูประถมศึกษาให้ความสำคัญและ ปฏิบัติอย่างจริงจัง จะมีผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ผลการวิจัยยังถือว่าเป็นผลงานทางวิชาการที่ผู้วิจัยสามารถนำไปประกอบเป็นส่วนหนึ่งในการขอพิจารณาเลื่อนระดับ ให้สูงขึ้นได้อีกด้วย

นอกจากนี้ ธีระ รุญเจริญ (2546, 20, 133) ได้กล่าวถึง การส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ ให้ทันต่อสถานการณ์ความเจริญก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลก และเพื่อสามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาแห่งอื่นๆ ตามความเหมาะสม ในด้านการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการวิจัยและพัฒนา โดยส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนของครูและทีมงาน รวมทั้งผู้บริหารอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยด้วย อีกทั้งยังได้อ้างถึงคำกล่าวของรุ่ง แก้วแดง ที่ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทใหม่ที่สำคัญมากอีกประการหนึ่ง ซึ่งไม่มีตำราที่ไหนในโลกกำหนดไว้คือ มาตรา 30 ซึ่งกำหนดไว้ชัดเจนว่า สถานศึกษาต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องส่งเสริมให้ครูทุกคนทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอสรุปได้คือ การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นบทบาทหลักของผู้บริหารที่มุ่งเน้นการสนับสนุนการทำวิจัยของครูสายปฏิบัติการสอน ซึ่งผู้บริหารมีหน้าที่ติดตามประสานงานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนและต้องเป็นผู้สร้างความศรัทธา ความเสียสละให้เกิดกับครูผู้ทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานวิจัยในชั้นเรียนของครูออกมามีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริงและให้ครูมีกำลังใจในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัย ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการฝึกอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนาและไปทัศนศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ สามารถนำมาประยุกต์และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เพื่อนำผลการวิจัยมาแก้ปัญหาและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้การศึกษาามีคุณภาพดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้นยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของครูให้เป็นนักวิจัยทางการศึกษาด้วย ทั้งนี้การดำเนินการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน จึงเป็นหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร โรงเรียนที่ต้องกำหนดเป็นนโยบายหลักของโรงเรียน และดำเนินการใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมความรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การทำวิจัยและด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัย ตามกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของวงจรมะมิง (Deming Circle) หรือกระบวนการบริหารแบบ PDCA ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ Plan (P) การวางแผน Do (D) การดำเนินการ Check (C) การตรวจสอบประเมินผลและ Act (A) การพัฒนาปรับปรุง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนนั้น ได้มีผู้ศึกษาไว้มากมาย จึงได้นำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

วีระพันธ์ พรินทรากุล (2540) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอตามความคิดของผู้บริหาร โรงเรียนในจังหวัดเชียงราย พบว่าพฤติกรรมการบริหารงานของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอมากทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้แก่ การใช้ไหวพริบแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานและแสดงการยอมรับที่จะให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ด้านการวินิจฉัยสั่งการ ได้แก่ การตัดสินใจกระทำต่าง ๆ อย่างมีหลักการและเหตุผล ด้านการประสานงาน ได้แก่ มีความสามารถในการติดต่อประสานงานเข้ากับผู้อื่นได้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ได้แก่ ความมีเมตตากรุณาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ

ส่วนอนงค์ เพชรรักษ์ (2544) ได้ศึกษาบทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหาร สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตรัง พบว่า

1. บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหาร สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดตรัง โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบ มีปานกลาง

2. บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหารในภาพรวมและรายองค์ประกอบแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 โดยทัศนะของผู้บริหารสูงกว่าครู

3. บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครู ที่มีประสบการณ์ในการเป็นครูต่างกัน โดยภาพรวมและรายองค์ประกอบไม่แตกต่างกัน

4. บทบาทการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามทัศนะของครูและผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 โดยผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดปกติ มีทัศนะสูงกว่าผู้บริหารที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่

สำหรับวัชรินทร์ พงศ์พันธุ์อัสตร (2545) ได้สอบถามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารงานผู้บริหารสถานศึกษา ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในจังหวัดมหาสารคาม พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานและด้านวิชาการ

ขณะที่ ศิริพร อุดมกุศลศรี (2545) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่จำแนกมาตรฐานคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองกลุ่มในภาพรวม อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียนและไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพนักเรียนในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมด้านการส่งเสริมวิสัยทัศน์ของโรงเรียนและการใช้ทักษะด้านการบริหารแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนด้านการใช้ทักษะการบริหารและการอำนวยความสะดวกในการประชุม สามารถจำแนกมาตรฐานคุณภาพนักเรียนเป็นโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์และไม่ผ่านเกณฑ์ได้ถูกต้องร้อยละ 64.3

ส่วนถาวร ทิพย์โส (2550, ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า

1. ผู้บริหารโดยภาพรวม มีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีปานกลาง
2. ข้าราชการครูมีความเห็นว่า ผู้บริหารที่มีตำแหน่งการบริหารต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูไม่แตกต่างกัน
3. ข้าราชการครูมีความเห็นว่าผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูแตกต่างกัน
4. ข้าราชการครูมีความเห็นว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูไม่แตกต่างกัน
5. ข้าราชการครูมีความเห็นว่า ผู้บริหารที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูแตกต่างกัน ใน 2 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการทำวิจัย ในชั้นเรียนและด้านการสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน เมื่อวิเคราะห์รายคู่ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีบทบาทในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนทั้ง 2 ด้าน แตกต่างกัน

เช่นเดียวกับ บุญลือ ไชยชิต (2550, ระบบออนไลน์) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ที่มีต่อการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมทุกด้านและรายด้านมีปานกลาง

2. ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมทุกด้านและรายด้านแตกต่างกัน

3. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์การอบรมวิจัยในชั้นเรียนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ที่ไม่มีประสบการณ์การอบรมวิจัยในชั้นเรียน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกัน

4. ครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีความคิดเห็นต่อบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนที่มีต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมทุกด้านแตกต่างกันกับครูผู้สอนและผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

5. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่างกัน มีบทบาทต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมทุกด้านและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ในขณะที่ ประเวศ ทิพจร (2546, หน้า 46) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ตามทัศนคติของตนเอง ผู้บริหารมีพฤติกรรมการบริหารดังนี้ แบบผู้หนึ่งงาน ร้อยละ 20.00 แบบนักบุญ ร้อยละ 65.00 และแบบนักประนีประนอม ร้อยละ 15.00 และในขณะที่ครูผู้สอนก็เห็นว่า เป็นแบบผู้หนึ่งงาน ร้อยละ 58.43 แบบนักบุญ ร้อยละ 32.02 แบบผู้เผด็จการ ร้อยละ 4.50 แบบนักประนีประนอม ร้อยละ 3.39 และเป็นพฤติกรรมการบริหารประเภทที่มีประสิทธิผลสูง แบบนักบริหาร ร้อยละ 1.12

สำหรับพิสิษฐ์ คำแสน (2546) ได้ศึกษาการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนมีความตระหนัก รับรู้และเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและต่อการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพครูอยู่ในระดับมาก แต่การสนับสนุนทางด้านเวลา งบประมาณ เอกสาร ยังอยู่ในระดับน้อย ครูผู้สอนต้องการให้มีการส่งเสริมสนับสนุนทางด้านเวลา งบประมาณ เอกสาร วัสดุอุปกรณ์และวิทยากรให้มากกว่าที่เป็นอยู่ การส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารโรงเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลางและเสนอแนะให้ผู้บริหารเพิ่มการส่งเสริมสนับสนุนในทุก ๆ ปัจจัยอย่างเป็นระบบ

ส่วนนภา ฟ้าเกียรติ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูระดับประถมศึกษาโรงเรียนเอกชน อำเภอเมืองเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่าโรงเรียนได้

ส่งเสริมและครูมีความต้องการให้ส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน อยู่ในระดับมากทุกด้าน สรุปได้ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ โรงเรียนได้ส่งเสริมและครูต้องการให้ส่งเสริมมากในกิจกรรม จัดประชุมชี้แจงให้ทราบ นโยบาย วัตถุประสงค์และบทบาทที่ต้องการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน รองลงมาคือ จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งครูเห็นว่าการจัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนจะเป็นแนวทางที่ส่งผลให้การทำวิจัยในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

2. ด้านทรัพยากร โรงเรียนได้ส่งเสริมมากในกิจกรรม จัดเตรียมอินเทอร์เน็ตบริการเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนครูต้องการให้ส่งเสริมมากที่สุดในกิจกรรม จัดเตรียมอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียน เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องพิมพ์ เป็นต้น ซึ่งครูเห็นว่าการจัดให้มีงบประมาณ เงินทุน ในการทำวิจัยในชั้นเรียนที่สามารถตั้งรายการเบิกจ่ายได้อย่างสะดวกเพียงพอและต่อเนื่อง จะเป็นแนวทางที่ส่งผลให้การทำวิจัยในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

3. ด้านแรงจูงใจ โรงเรียนได้ส่งเสริมมากในกิจกรรมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนตามรูปแบบและเนื้อหาที่ครูต้องการ ส่วนครูต้องการให้ส่งเสริมมากที่สุดใน 2 กิจกรรม คือ แนะนำวิธีการวิจัยที่ไม่ซับซ้อนและใช้เวลาทำวิจัยไม่มากให้แก่ครูกับผลการวิจัยในชั้นเรียน ถือเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความดีความชอบและพิจารณาขึ้นอัตราเงินเดือน ซึ่งครูเห็นว่าการใช้ผลการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาความดีความชอบขึ้นอัตราเงินเดือน จะเป็นแนวทางที่ส่งผลให้การทำวิจัยในชั้นเรียน มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด

ในปีเดียวกัน วริษา แสนเพชร (2548) ได้วิจัยถึงสภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอถ้ำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. สภาพการวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน

ด้านผลงานวิจัยปรากฏว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีผลงานวิจัยคนละหนึ่งเรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบง่าย งานวิจัยมีลักษณะการแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียน โดยมีเนื้อหาวิชาภาษาไทยมากที่สุด รองลงมาได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ ครูส่วนใหญ่เห็นว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัยคือ ใช้พัฒนานักเรียนและปรับปรุงการเรียนการสอน

ด้านการดำเนินการวิจัย พบว่า ครูส่วนใหญ่กำหนดปัญหาการวิจัยจากการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน การพัฒนาวิธีการสอน โดยการสร้างแผนการสอนและจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครูได้รับการอบรมสัมมนาจากศูนย์เครือข่ายและใช้ห้องสมุดของโรงเรียน เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้า โดยใช้ทุนของตนเอง

2. ปัญหาและความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ครูส่วนใหญ่มีความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนในระดับมาก ทุกรายการ ได้แก่ การไปศึกษาดูงาน โรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการทำวิจัย การกำหนดปัญหาทำวิจัย การพัฒนาวิธีการสอนหรือการนำนวัตกรรมไปใช้และการได้รับการสนับสนุน

3. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเพิ่มเติม

ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน มีภาระงานสอนมากและไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรอื่น รวมทั้งผลการวิจัยก็ไม่ได้นำไปใช้ในการแก้ปัญหาอย่างจริงจัง สำหรับประโยชน์ที่ได้รับจากการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ การนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาเฉพาะของนักเรียน การพัฒนาการเรียนการสอน และการได้ผลงานทางวิชาการของครู

เช่นเดียวกับ คูสิต จันทรังษ (2548, หน้า 53 - 54) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 พบว่า ในด้านความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน รองลงมาส่งเสริมให้ครู ได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับไม่แน่ใจว่าได้แสดงหรือไม่แสดง คือ นิเทศครูผู้สอนเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน รองลงมาจัดหาผู้ชำนาญการด้านการวิจัย เพื่อให้คำปรึกษาในการวิจัยในชั้นเรียน ส่วนที่ไม่แสดงบทบาท คือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพียงพอ ในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน รองลงมา คือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับปัญหาคือ ไม่มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ครูผู้สอนมีภาระงานที่รับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาในการทำวิจัยในชั้นเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ขาดแคลนอัตรากำลังครู มีความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนน้อย เนื่องจากไม่มีความชัดเจนและสับสนในกระบวนการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ควรให้การอบรมเชิงปฏิบัติการ เพิ่มเติมความรู้และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน อย่างเข้มข้น ควรมีการติดตามผลอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

ในด้านวัสดุและอุปกรณ์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูได้มีการพัฒนาสื่ออุปกรณ์ให้ทันสมัย รองลงมาได้ให้ครูรวบรวมผลงานการวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ศึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับ ไม่แน่ใจว่าได้แสดงหรือไม่ได้แสดงคือ จัดให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้

เครื่องมือและอุปกรณ์ที่เหมาะสมในการทำวิจัยในชั้นเรียนในเรื่องต่าง ๆ รองลงมาจัดให้มีครูภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ส่วนไม่ได้แสดงบทบาทคือ การจัดให้มีห้องสำหรับการทำงานวิจัยโดยเฉพาะ รองลงมา จัดให้มีศูนย์สารสนเทศในการศึกษาเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับปัญหาด้านวัสดุและอุปกรณ์คือ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการทำวิจัยในชั้นเรียน วัสดุ อุปกรณ์มีน้อยไม่เพียงพอและไม่ตรงกับความต้องการ ส่วนข้อเสนอแนะในด้านวัสดุและอุปกรณ์ คือ ควรจัดสรรงบประมาณด้านสื่อ อุปกรณ์ให้เพียงพอ ควรเชิญวิทยากรมาให้ความรู้หรือจัดอบรมการใช้สื่อเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ควรจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาให้ครูใช้ในการทำวิจัยในชั้นเรียนตรงกับความต้องการของครู

ในด้านงบประมาณ ผู้บริหารสถานศึกษาได้เสนอแนะให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน โดยงบประมาณเพียงเล็กน้อย รองลงมาได้ให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดหางบประมาณ เพื่อใช้สำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับไม่แน่ใจว่าได้แสดงหรือไม่ได้แสดงคือ ทำโครงการของบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนจากหน่วยงานของภาครัฐ รองลงมาทำโครงการของงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนจากหน่วยงานของภาคเอกชน ส่วนไม่ได้แสดงบทบาทคือเสนอแนะให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อทำการวิจัยในชั้นเรียน รองลงมา จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อหารายได้ มาสนับสนุนการจัดทำวิจัยในชั้นเรียน สำหรับปัญหาด้านงบประมาณ คือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน งบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอและครูใช้งบประมาณส่วนตัวในการทำวิจัย ในชั้นเรียน ส่วนข้อเสนอแนะในด้านงบประมาณ คือ ควรมีงบประมาณสนับสนุนในการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างเพียงพอ ควรหางบประมาณสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนจากแหล่งอื่น

ส่วนนิริฎ เหลืองอร่าม (2549) ได้วิจัยเรื่องพฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2 ผลการศึกษาสรุปได้คือ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีพฤติกรรมการบริหารแบบประสิทธิผลต่ำ เป็นผู้หนึ่งงาน ร้อยละ 27.73 นักบุญ ร้อยละ 17.23 ผู้เผด็จการ ร้อยละ 3.78 และนักประนีประนอม ร้อยละ 1.68 และมีพฤติกรรมการบริหารแบบประสิทธิภาพสูงเป็นผู้ยี่กระเบียบ ร้อยละ 23.95 นักพัฒนา ร้อยละ 23.53 นักบริหาร ร้อยละ 1.26 และผู้เผด็จการแบบมีศิลป์ ร้อยละ 0.84

ขณะที่ นางคราญ ยนต์ทองอยู่ (2549) ได้ทำการวิจัยถึงความพร้อมในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสารภี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จากผลการศึกษาพบว่า

1. ความพร้อมด้านตัวครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความพร้อมในเรื่อง การเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการทำวิจัยและความสนใจต่อการทำวิจัยอยู่ในระดับมาก
2. ความพร้อมด้านองค์ประกอบพื้นฐานในการวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลางแต่ความพร้อมในเรื่อง การหาเงินงบประมาณสำหรับใช้ในการทำวิจัยอยู่ในระดับน้อย
3. ความพร้อมด้านการส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านนโยบายในการทำวิจัยของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก แต่ด้านการสนับสนุนงบประมาณ ในการวิจัยอยู่ในระดับน้อย
4. ความพร้อมด้านผู้ร่วมงานในโรงเรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
5. ครูมีความคิดเห็นที่ดีต่อการวิจัยในชั้นเรียนเพราะสามารถนำมาใช้พัฒนาการจัด การเรียนการสอนและปรับพฤติกรรมของนักเรียนได้ แต่ครูยังขาดปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย ในชั้นเรียนกล่าวคือ งบประมาณ ผู้ให้คำปรึกษา

ขณะเดียวกัน รัตนารัตน์ วรรณคำ (2549, บทคัดย่อ) ได้วิจัยถึงสภาพการวิจัยในชั้นเรียน ของครูประถมศึกษาในอำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการวิจัยในชั้นเรียน

ครูมีการทำวิจัยในชั้นเรียนและอยู่ระหว่างดำเนินการโดยทำ 1 เรื่องต่อคน สาระที่ทำ วิจัยในชั้นเรียนมาก คือ ภาษาไทย ระดับช่วงชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นสาระที่ครูนำไปแก้ไขปัญหาและช่วย พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยสร้างแบบฝึกหัดเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและ เก็บไว้เป็นผลงานครูใช้ทุนวิจัยส่วนตัว 5,000 บาท ขึ้นไป และใช้เวลาในการทำวิจัย 1 - 2 เดือน

ครูได้รับการสนับสนุนเพื่อทำวิจัยในชั้นเรียน โดยปรึกษาเพื่อนครูที่มีความรู้และทาง โรงเรียนจัดหาเอกสาร ตำรา วารสารงานวิจัยไว้ที่ห้องสมุดและจัดอุปกรณ์ เพื่ออำนวยความสะดวก แก่ครู แหล่งข้อมูลที่ใช้ดำเนินการคือ ตัวบุคคลและห้องสมุดและได้รับแรงจูงใจในการทำวิจัย ในชั้นเรียน จากปัญหาการเรียนการสอนและนำมาเป็นผลงานทางวิชาการ

1. ปัญหาที่พบในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ครูพบปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการการทำวิจัยในชั้นเรียน บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ที่เป็นผู้บริหารและบุคคลที่มีส่วนร่วม งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูล การเลือกหัวข้อหรือ ปัญหาสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2. ความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ครูมีความต้องการจัดตารางการเรียนการสอนและภาระงานที่พอเหมาะแก่บุคลากร จัดทำศูนย์วิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งจัดการอบรมและให้ความรู้ในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยจัด บุคลากรให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเห็นความสำคัญของการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้ง

ความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งจัดงบประมาณ เงินทุน เงินรางวัลและค่าตอบแทนจัดหาเอกสาร ตำราทางวิชาการ วัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวกและจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้วัสดุอุปกรณ์

นอกจากนี้ รัชดา ผูกพยนต์ (2550) ยังได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 1 พบว่า

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียนระดับมากที่สุด

2. การเปรียบเทียบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียน

2.1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการให้ความสำคัญกับงานวิจัยในโรงเรียน ด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียนและด้านการส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งการงานของครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนต่างกัน

2.2 จำแนกตามขนาดของโรงเรียนในภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการให้ความสำคัญกับงานวิจัยในโรงเรียน และด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนขนาดต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนต่างกัน

2.3 จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่าไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการให้ความสำคัญกับงานวิจัยในโรงเรียน และด้านการมีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัยในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่างกันมีบทบาทในการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนต่างกัน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว พอสรุปได้ว่าผู้บริหารนั้นมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน ในด้านการส่งเสริมความรู้เรื่องการวิจัยในชั้นเรียนด้านการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การทำวิจัยและด้านการสนับสนุนงบประมาณการทำวิจัย ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยและก้าวสู่การเป็นครุนักวิจัย ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ รวมทั้งเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญาและคุณธรรมจริยธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข